CHAPTER 20

KUZEY İTALYA'NIN MELANKOLİK ŞEHRİ TRIESTE VE ITALO SVEVO'NUN ESERLERİNE YANSIMASI

TRIESTE AND THE REFLECTION OF THE MELANCHOLIC NORTHERN ITALIAN CITY ON ITALO SVEVO'S WORKS

Barış YÜCESAN[1]

[1]Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İtalyan Dili ve Edebiyatı A.B.D., Ankara, Türkiye
e-mail: byucesan@ankara.edu.tr

DOI: 10.26650/BS/AA14.2021.001-1.20

ÖZ

Şehir edebi bir yapıt için uzam ihtiyacını karşılayan ve varlığıyla söz konusu yapıtın okur nazarında bir çerçeveye oturtulabilmesini sağlayan önemli unsurlardan biridir. Edebi yapıta konu olan şehir rastgele seçilen bir yer olmaktan ziyade, yapıtın karakterleri ile şehrin bazı temel özelliklerinin birbiriyle benzeştiği ve uyuştuğu bir mekân olarak ortaya çıkar. Söz konusu durumun açık bir örneğini 1861-1928 yılları arasında yaşamış ve İtalyan edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olan Italo Svevo vermektedir. Svevo'nun *Hayat İşte* ve *Zeno'nun Bilinci* romanlarındaki başkahramanların yaşadığı şehir Trieste'dir. *Hayat İşte* romanında kırsaldan Trieste gibi çok kültürlülüğün hüküm sürdüğü kente gelen bir gencin yaşam mücadelesi, içinde bulunduğu bunaltıcı durum ve iç huzursuzluklar yüzünden yaşadığı hayal kırıklığı anlatılırken, *Zeno'nun Bilinci*'nde başkahramanın Trieste şehriyle iç içe geçmiş yaşam mücadelesi ve tecrübeleri, yanılgıları, gerçekleri anlama çabası ve karakterin ruhuna yönelik yapılan çözümlemeler aktarılmaktadır. Bu iki romana uzam olan şehri tanımak başkahramanların daha iyi anlaşılabilmesi için önemlidir. Trieste I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Avusturya İmparatorluğu himayesinde kalan bir şehir olmakla birlikte, İtalyan kültürü etkisinden tamamen kopmuş bir yer değildir. Nitekim gerek coğrafi konumu gerekse içinde barındırdığı çok kültürlülüğe ev sahipliği yapması nedeniyle Trieste "mitteleuropa" yani Orta Avrupa kültürünün vücut bulduğu bir şehirdir. Svevo'nun en bilinen yapıtları aracılığıyla edebiyat-şehir ilişkisini çok kültürlülüğü temsil eden Trieste üzerinden irdelemek ve sonuçlarını ortaya koymak bu çalışmanın temel izleğini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Italo Svevo, *Zeno'nun Bilinci*, Hayat İşte, Trieste, şehir

ABSTRACT

The city is one of the important factors that meets the requirement for space in a literary work, and with its presence allows the work to be placed in a frame in the eyes of the reader. The city, which becomes a subject of the literary work rather than a randomly selected space, emerges as a quality where the characters of the work and some basic features of the city resemble and match each other. A clear example of this is Italo Svevo, who lived between 1861 and 1928 and is one of the leading figures in Italian literature. The city where the protagonists live in Svevo's novels *A Life* and *The Confessions of Zeno* is Trieste. The novel *A Life* tells the story of a young man who comes from the countryside to Trieste, where multiculturalism prevails. It tells the story of his struggle for life, the depressing situation that he is in, and the disappointment caused by his inquietude. In the other novel, *The Confessions of Zeno*, the struggle for life is intertwined with the city of Trieste, and experiences, misconceptions, attempts to perceive the facts of the protagonist, and analysis of the character's state of mind are narrated. It is important to get to know the city, which is the space of these two novels, in order to understand the protagonists' personalities. Although Trieste is a city that was under the sway of the Austro-Hungarian Empire until the end of World War I, it is not a place completely disconnected from the influence of Italian culture. Trieste is a city where "mitteleuropa," namely central European culture, is embodied due to its geographical location and the multiculturalism that it contains. This study will examine the literature-city relationship through the best-known works of Svevo that are set in Trieste, which represents multiculturalism.

Keywords: Italo Svevo, *The Confessions of Zeno, A Life*, Trieste, city

EXTENDED ABSTRACT

Trieste is the city in which the events of the novels of Italo Svevo take place, so it has an important role in the continuance of the narrative. To understand the aforementioned importance of the city in a better way, the connections that provide a correlation between the two novels *A Life* and *The Confessions of Zeno* need to be demonstrated.

The city lived under the rule of the Habsburg Dynasty for nearly five hundred years of its history, lasting until World War I. Therefore, the city has taken on some characteristics of surrounding countries and communities like Slovenia, Austria, Croatia, and Hungary. On top of this feature, the coexistence of people of different religions (Jews and Christians) is one of the major reasons for the city to be considered multicultural and multinational.

Svevo is one of the most well-known writers of the city with his popular novels, *A Life*, *Old Age*, and *The Confessions of Zeno*. Trieste has a crucial role in the characters' lifestyle, preferences, professions, and mood. Firstly, in the novel *A Life*, the city is described as a bad place in which people cannot appreciate the beauty and advantages of rural life. Alfonso,

the protagonist of the work, has prejudices about the city because he is a migrant from the village. He criticizes the city, expressing its negative features. During Alfonso's time in the city, he becomes unable to adapt to society and the lifestyle, so he feels excluded from the community in which he lives.

In this novel, we can observe the distinction between working life and the village life. But neither village life nor working in city makes the protagonist happy. Alfonso has to make a choice. After the protagonist chooses to stay in the city, the process ends with suicide. Because the protagonist in *A Life*, as in other novels written by contemporaries of Svevo, cannot yield to the conditions he is in, he gives up. Similarly, the incompatibility of characters is remarkable in other novels by the author, which are written in the same period.

The Confessions of Zeno, one of the best-known works of Svevo, brought him popularity in the literary environment. His close relationship with James Joyce, the well-known Irish author, contributed to his recognition. Joyce promoted his friend's work in France.

One important feature of Zeno compared to the other characters in the novel is self-awareness. The element that distinguishes or differentiates him is not only his dissonance with the city or society, but also that he is an individual who becomes aware of himself. In this novel the transformation of society and individual in the eyes of the protagonist, can be observed in a certain way.

For this reason, the novel conveys the stormy and unstable life of a certain group of people, rather than Trieste. In this way, it becomes common to see projections of the city in the souls of the characters. Therefore, in short, the novel reflects the crisis of a city's people. It aims to reflect human-specific elements such as restlessness, anxiety, spiritual confusion, and the effort to understand life in Zeno's consciousness. Trieste is not only the place of self-recognition but also the most important element that leads the chief minister, influences his preferences, and ensures the diversity of the social structure.

1. Giriş

Italo Svevo takma adıyla bilinen Ettore Schmitz 1861 yılında Trieste'de doğar ve yaşamı süresince kaleme alacağı eserleri aracılığıyla İtalyan edebiyatının modern anlamda Avrupalılaşmasına katkı sağlayan önemli bir yazarı konumuna gelir. En bilinen eseri 1923 yılında yayınlanan *Zeno'nun Bilinci*'dir (La coscienza di Zeno). Yazarın bu eseri dışında dilimize de çevrilen pek çok eseri vardır. *Hayat İşte* (La Vita, 1892) ve *Yaşlılık* (Senilità,1898) söz konusu eserlerin başında gelir.

Triesteli olan yazarın yapıtlarını irdelerken şehrin ekonomik, kültürel ve sosyal yapısının kahramanlar aracılığıyla yapıta ne denli etkin bir biçimde yansıdığı ve bu özelliğin eserlerine kahramanlar ve şehir arasında bağ kuran tamamlayıcı bir özellik kattığı görülmektedir. Ancak şehrin eserler üzerindeki yansımalarını irdelemeden önce, Trieste tarihine ilişkin olarak bazı önemli bilgilere değinme gereği vardır. Nitekim, yukarıda da değinildiği üzere, bir romanda geçen kahramanların şehir ile ilgili derin bir bağı olması durumunda, o kahramanları daha iyi anlayabilmek için olayların yaşandığı şehrin geçirmiş olduğu kültürel ve tarihi süreçlere değinmek icap etmektedir.

Kuzey Doğu İtalya'da konumlanan ve Venedik ile coğrafi olarak yakın olan Trieste şehri XIV. yüzyılda ticari-ekonomik ve siyasi alanda hızla büyümekte olan Venedik Cumhuriyeti'nin bir parçası olma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığında, İtalya yarımadasında diğer şehir devletlerine nazaran farklı bir politik tercihte bulunur: Trieste rakibi olan Venedik Cumhuriyeti'nin yönetimi altına girmektense, kendi isteğiyle Habsburg Hanedanlığı'nın boyunduruğu altına girmeyi tercih eder ve İmparatorluğun Akdeniz'e açılan önemli bir limanı konumuna erişir. Böylece, "Trieste 530 yıldan fazla bir süreliğine Habsburg Hanedanlığı'nın egemenliğinde varlığını sürdürür" (Russell, 1975, s. 3).

Habsburg egemenliği altında geçen yüzyıllar içinde kentsoylu sınıfın doğması ve önem kazanmaya başlaması neticesinde daha önce aristokrat sınıfın hüküm sürdüğü kentte köklü bir değişim yaşanmaya başlanır. Söz konusu değişimle, özellikle "Sanayi Devrimi" sonrasında ticaretin çok büyük bir ivme kazanmasından dolayı zenginleşen kentsoylu sınıf, Trieste gibi önemli bir limana sahip olan ve ticaret yolları üzerinde bulunan şehirde, ticari faaliyetleri sonucu elde ettiği ekonomik gücü git gide artırır. Öyle ki, şehrin büyüklü küçüklü tüm tüccarlarının ticari faaliyetlerini geliştirmesi ve ticaret hacmini artırması, şehirde bankacılık siteminin ilerlemesine de öncülük eden bir etmen haline gelir. Dolayısıyla, bu gelişmeler sosyal yaşamda bazı yeniliklerle kendini göstermeye başlar. Yani ticaret ve bankacılıkla uğraşan ve bu sayede zenginleşmeye başlayan kişiler şehirde güçlü ve önemli bir konuma

erişir. "Trieste böylece aristokrat bir kasabadan kentsoylu bir şehre, renksiz bir limandan önemli bir ticaret merkezine dönüşür" (Lunetta, 1972, s. 17).

Tüm bu tarihi ve sosyolojik süreç ışığında ortaya çıkmaktadır ki, "şehir ticari ve kültürel anlamda etkileşimin yoğun olduğu bir yer olmuştur ve farklı coğrafyalardan gelen insanların buluşma noktası haline gelmiştir" (Salinari, 1993, s. 272). Trieste'nin Slovenya ile sınırdaş, Hırvatistan ile yakın oluşu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun sınırları içinde kalması (1918'e kadar) gibi coğrafi özellikleri ile siyasi gelişmeleri şehrin aydın çevrelerinin düşünce biçimlerini de derinden etkileyen unsurlar olur. Aynı durum edebiyat için de geçerlidir. Toplumun zengin bireyleriyle ilişki içinde olan Svevo'nun edebiyatçı kişiliği de göz önüne alındığında yazarın şehirdeki çok kültürlülüğü eserlerine yansıtması kaçınılmazdır.

Svevo'nun bu çalışmaya konu olan *Hayat İşte* ve *Zeno'nun Bilinci* eserlerine bakıldığında, Trieste'nin her iki romanın da uzamı olduğu görülmektedir. Ancak 1892 yılında yayınlanan *Hayat İşte* ve 1923 yılında yayınlanan *Zeno'nun Bilinci*'nde olaylara uzam olan şehrin pek çok açıdan değiştiğini ifade etmek gerekir. Her şeyden önce ilk romanda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bir parçası olan şehir, ikinci romanın yayınlandığı yılda İtalya Krallığı'nın bir parçasıdır. Bu siyasi değişime karşın şehrin önceden beri süregelen ve "mitteleuropa" olarak adlandırılan ortak bir kültürü olduğunu belirtmekte yarar vardır. Bir açıdan "Orta Avrupa" kültürü olarak adlandırılabilecek bu kültür şehrin sakinlerinin en temel ortak özelliği olarak belirmektedir. Orta Avrupa kültürü genel bir ifadeyle Tuna nehri boyunca kurulan şehirlerin ve ülkelerin ortak kültürüne verilen bir addır. Bu kültür Akdeniz'e çıkış noktası olarak Trieste'de yeşermiştir. XX. yüzyıl İtalyan yazarı Claudio Magris, Franz Kafka ve Karl Kraus bu kültürün önde gelen temsilcileridir. Adı belirtilen yazarlar Avrupa edebiyatında önemli bir konuma sahiptirler. Şehrin çok kültürlü ortamını net bir biçimde ifade eden şu cümleleri aktarmak gerekir: "Trieste her zaman farklı ırkların kaynaştığı bir yer olmuştur. Şehir farklı insanlar tarafından mesken tutuldu: şehirde yerli İtalyanlar, bölgenin yerli Slavları, Almanlar, Yahudiler, Yunanlılar, Levantenler, başlarında kırmızı fes bulunan Türkler ve sayısını bilmediğimiz niceleri bulunuyordu" (Lunetta, 1972, s. 23).

Şehrin tarihsel süreçteki gelişimine değindikten sonra, yazar ile ilgili belirtilmesi gereken bir noktanın daha altını çizmek gerekir. Her ne kadar içinde bulunduğu yüzyılda Svevo ülkesinde ve dünyada tanınan ve okunan bir yazar olsa da, tarih boyunca pek çok yazarın da aynı kaderi paylaştığı üzere, hayattayken eserlerinin değeri günümüzdeki kadar anlaşılamamıştır. Dolayısıyla, "edebiyat çevrelerince iyi bilinen bir polemiğin sonucunda yazarın keşfinin yapıldığı ve edebiyat çevrelerinde varlığının ilk kabul edildiği 1926-1929 yıllarına dönmek zorundayız" (Maxia, 1975, s. 8). Söz konusu tarihler yazarın ölümüne (1928) denk gelen ve başta *Zeno'nun Bilinci* olmak üzere üç romanının edebiyat çevrelerince

eleştirildiği ve tartışıldığı yılları içermektedir. Tüm bu tartışmalar neticesinde Svevo geçtiğimiz yüzyıl içinde pek çok eleştirmenin çalışma konusu olmuştur ve İtalyan edebiyatındaki özgün konumu Debenedetti, Maxia, Montale gibi edebiyatçılar tarafından önemle vurgulanmıştır.

2. *Hayat İşte* Eserinde Trieste

Araştırmaya konu olan ilk roman *Hayat İşte*'de köyünden şehre bir bankada çalışmak üzere gelen Alfonso Nitti adında bir gencin başından geçenler anlatılmaktadır. Ancak Alfonso bankada bir memur olarak çalışmaktan ziyade bir yazar olmayı düşlemektedir. Öyle ki, işe gitmediği boş zamanlarını ve bir köşesinde kitaplarını tuttuğu ofisindeki her boş dakikasını okumaya ayırır. Bu romanda aktarılan olayların genel olarak Svevo'nun gerçek yaşamıyla örtüştüğü bilinmektedir. Yazarın ilk romanı olma özelliğine sahip eser, Svevo'nun yazın hayatına başlarken dönemin hangi akım ve yazarlarından esinlendiğini ortaya koyan nitelikler barındırmaktadır. Edindiği kültürel birikimi eserinde kültürüne sıkı sıkıya bağlı olduğu şehriyle örtüştürmeyi amaçlayan Svevo'nun, özyaşamından hareketle kendini ve şehri aynı çerçeve içine sığdırmayı başardığını aşağıdaki şu cümlelerden anlamak mümkündür:

> Özyaşamöyküsel romanı *Hayat İşte* yazarın hayalinde şekil almaya başlarken, o zamanının kültürüne yanaşır, Alman eğitiminden aldığı alışkanlıklarından kurtulmaya ve İtalyan edebiyatı üzerine çalışmalarını derinleştirmeye çalışarak kendi şehrinin insanlarına ve çevresine bağlanır. *Hayat İşte* romanında anlatıldığı üzere, çalıştığı bankadan geceleri eleştiri kitapları okuduğu Belediye Kütüphanesi'ne giderdi. Özyaşamöyküsünde şu ifade vardır: *Hayat İşte*'de Fransız natüralistlerinden etkilenmiştir. Flaubert, Daudet ve Zola çalışmıştır, ancak Balzac'ı daha iyi tanır ve Stendhal ile ilgili temel şeyleri de bilir. (Spagnoletti, 1963, s. 6)

Romanının başkahramanı Alfonso bir yandan okuma ve yazar olma hevesiyle yanıp tutuşurken bir yandan da Belediye Kütüphanesi sayesinde arzu ettiği okuma ortamını bulur. Fakat içinde yaşadığı şehrin zorlukları günden güne Alfonso'nun hayal kırıklıkları ve zorluklar yaşamasına neden olur. O denli ki, başkahramanın çok kültürlülüğün egemen olduğu Trieste'ye vardığı ilk anlardaki izlenimlerinin, köyden kente göç eden herhangi birinin tahmin edilebilecek ön yargılarını barındırdığı aşağıdaki alıntıda ortaya çıkmaktadır:

> Yoğun, isli bir hava soluyorlar burada, geldiğimde olanca ağırlığıyla kentin üstüne çökmüş buldum onu, bizim bataklıkta kış pusunun olduğu gibi, kocaman bir huni biçiminde, ama bizimkinin ne olduğu bellidir, daha temizdir. Buradakilerin hepsi ya da hemen hepsi memnun mutlular, çünkü başka bir yerde çok daha iyi yaşanabileceğinden habersizler. Ayın birinde yüz frank verdiler, sana büyük bir para gibi gelecek, ama burada hiçbir hükmü yok. Elimden geleni ardıma koymuyorum, ama para yetişmiyor, ayın sonunu güç bela getiriyorum. (Svevo, 2012, s. 10)

Yukarıda görüldüğü üzere, Alfonso'nun şehre yönelik olumsuz düşüncelerinin kaynağı ilk olarak şehrin havasının pis olmasından kaynaklanmaktadır. Doğal bir ortamdan gelen bir birey olarak şehrin yapaylığına ve kirliliğine karşı eleştirilerde bulunur. Şehri, geldiği köyle kıyaslayan ve bir nevi küçümseyen bir hava içindedir. Yazar sanki daha ilk cümlelerde başkahramanın şehre uyum sağlayamayacağı haberini okuyucuya iletmek ister. Doğa eleştirisinin hemen ardından, başkahraman ilerleyen cümlelerde şehirde yaşayanları bir nevi cahillikle suçlar. Daha sonra, değerlendirmesine ekonomik zorluklardan bahsederek devam eder. Aldığı paranın böylesine bir şehirde yaşamını sürdürebilmek için yetmediğinden şikayet eder. Bu noktada anlaşılmaktadır ki, Alfonso açısından şehir temel olarak iki yönden eleştiriye maruz kalmaktadır. Birincisi kırsaldaki gibi temiz bir havanın şehirde bulunamayacağı gerçeği. Buradan da ortaya çıkmaktadır ki, "Sanayi Devrimi" sonrası Avusturya-Macaristan İmparatorluğu topraklarında bulunan ve imparatorluğun Akdeniz'e çıkışında en önemli liman olan Trieste'de ticari faaliyetler ve endüstriyel üretim yoğun derecede hava kirliliği yaşanmasına sebep olmaktadır. Dönemin başta İngiltere olmak üzere sanayi ve ticaretin yoğun olarak yaşandığı şehirlerinde var olan bu ortak sorunun Trieste için de geçerli olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer bir eleştiri konusu olan ekonomik durum ise, başkahramanın da dile getirdiği üzere insanın yaşamını belli bir düzeyde sürdürebilmesi açısından oldukça zorlayıcıdır. Şehrin hayat standartlarının yüksek olmasının ve şehirde zengin bir zümre bulunmasının fiyatların artmasına ve dar gelirli insanların ekonomik zorluklar çekmesine neden olduğu görülmektedir. Bu durumu göz ardı etmemek romanın genel atmosferini anlayabilmek açısından büyük öneme sahiptir. Buna ek olarak, zaman içinde maddi zorlukların aşılması durumu, Svevo'nun gerek gerçek yaşamında gerek yazın yaşamında zenginleşmekte olan Trieste'nin nimetlerinden istifade edebilme imkanını bulması sebebiyle sonraki romanlarında ortaya çıkacaktır.

Köy-şehir karşılaştırması pek çok romanda başvurulan bir olgudur. *Hayat İşte* romanında da benzer bir durumun söz konusu olduğu söylenebilir. Bu durumu doğrulayıcı nitelikte olan Alfonso'nun ağzından dökülen şu cümleler o zamanın köylü halkının şehirde yaşayan insanlara karşı nasıl bir ön yargısı olduğunu gözler önüne sermektedir:

> Alfonso kente, yüreğinde kentlilere karşı büyük bir küçümsemeyle gelmişti; onun gözünde kentli olmak demek bedensel açıdan zayıf, ahlaksal açıdan gevşek olmak demekti ve kentlilerin cinsel alışkanlıkları diye bildiği şeyleri, genelde kadınlara olan aşkı ve aşkın kolaylığını küçümsüyordu. Onlara asla benzemeyeceğini sanıyor, kendini çok farklı hissediyordu, o zaman için öyleydi de. (Svevo, 2012, s. 81)

Örnekten de anlaşıldığı üzere, Svevo Alfonso'nun ağzından bir aşağılamaya, hor görmeye, yabancı olana karşı ön yargıya tercüman olmaktadır. Yazarın bu çatışmayı muhtemelen

birebir yaşadığını veya gözlemlerinden aktardığını ifade etmek gerekir. Başkahramanın romanın başlarında şehre olan uyumsuzluğunun iş yaşamındaki gelişmelerin ve yaptığı işe olan olumsuz bakış açısının de tetikler nitelikte olduğunu ifade etmek gerekir. Örneğin; bir bankada çalışırken her bulduğu boşluğu okuyarak değerlendirme çabası ve yaptığı işten çok hayalindeki iş olan yazar olabilmesi için yoğun çaba göstermesi Svevo'nun kendisinden öykünerek yarattığı başkahramanın ikirciklik yaşamasına neden olur. Bu yüzden "çift yönlü bir hayat yaşar, ilki bir türlü alışamadığı banka memurluğu iken, diğeri edebiyatçı olabilme hayallari ile edebi çalışmaları" (Salinari, 1993, s. 279).

Romanın ilerleyişinde önemli bir ayrım vardır; ilk anda şehirde umduğunu bulamayan başkahraman köyüne dönmek ile çalışmaya devam etmek arasında arafta kaldığı bir anda bankanın sahibi Bay Maller tarafından evine davet edilir. Evde Maller'in kızı Annetta ile tanışır ve ondan hoşlanır. Ancak hoşlandığı kadından bir karşılık alamaz. Dolayısıyla, Alfonso için var olan sorunların arasına yeni bir sorun eklenmiş olur. Nitekim, bu sorun onu romanın sonunda intihara sürükleyecek olan etmenlerden biridir. Aşkına gerçek bir karşılık bulamayan Alfonso toplumsal konumu gereği ezilmesi, sınıf atlayamaması, hor görülmesi gibi nedenlerle birlikte içinde yaşadığı sorunlardan kurtulmayı bir türlü başaramaz. Onun intihar etmesindeki en büyük sebep içinde yaşadığı şehirle uyumlu yaşayamamasıdır ve toplum içinde hak ettiğini düşündüğü konuma bir türlü gelememesidir. Alfonso'nun tüm yaşadıkları nazarında Trieste şehrindeki sosyal yaşama ve çalışma hayatına olan uyumsuzluğu annesini ziyaret etmek için köyüne gittiği anı aktaran sayfalarda şu cümlelerle ifade edilir: "Son günlerin kargaşası içinde tümüyle unutmuştu, ama yolculuğu ona yalnızca nefret ettiği yerlerden kaçmanın zevkini sunmakla kalmıyor, köyceğizine yeniden kavuşmanın mutluluğunu da veriyordu" (Svevo, 2012, s. 268).

Trieste şehrinde yaşanan sosyal gelişmelerin yalnızca bu bölgeye özgü bir durum olmadığının altını çizmek gerekir. Çünkü *Hayat İşte*'deki başkahraman, Svevo'nun çağdaşları tarafından yazılan diğer romanlarda da olduğu üzere, içinde bulunduğu şartlara daha fazla katlanamayarak yaşadığı şehre yenik düşer. Benzer şekilde aynı dönemde yazılan yazarın diğer romanlarında da kahramanların uyumsuzluğu dikkate değerdir. Söz konusu özellik Svevo'yu İtalyan yazarlara göre daha modern ve Avrupa'daki edebi akımlara daha yakın bir konuma getirir. İtalyan edebiyatının Avrupa'da günceli yakalayabilmesine olanak sağlar. Alfonso Nitti'nin sonunun Avrupa'da modern edebiyatın bazı eserleriyle benzerlik göstermesi hususu şu cümlelerden anlaşılmaktadır: "Alfonso Nitti artık doğal bir çevre olmayan Trieste'ye yenilir, ancak şehir olayların ve durumların ana kaynağı coğrafi veya geometrik olmaktan çok metafizik bir yerdir, tıpkı diğer çağdaşı romanlarda yenilgilerin yaşandığı Prag'da veya Dublin'de olduğu gibi" (Lunetta, 1972, s. 68).

Romanla ilgili son olarak, başkahramanın yaşadıklarından başka, eserin ortaya çıkışına dair daha genel bir çerçevede bilgi aktarma ihtiyacı vardır. XIX. yüzyılın sonlarına denk gelen bir dönemde ilk romanını kaleme alan Svevo'nun edebi kimliğinin oluşmasında hangi edebi akımın etkili olduğuna değinmek gerekir. Bu nedenle, *Hayat İşte* romanına ilişkin ortaya koyulması gereken son bir konu da şudur: Döneminin İtalyan yazarlarının da yaptığı üzere, Svevo edebiyata ilişkin ilk izlenimlerini Fransız natüralistlerin eserlerini inceleyerek edinmiştir. Fransız edebiyatının önde gelen temsilcilerinin eserlerine olan ilgisi ve onlara öykünmesinin izlerini yazarın ilk romanı olan *Hayat İşte*'de görmek mümkündür. Nitekim Sevevo ile ilgili şu bilgiler söz konusu durumu doğrular niteliktedir:

> Verga ve Capuana gibi Svevo da modellerini Fransa'da aradı. İlk romanının tarihi olan 1892'den önce, Maupassant, Daudet, Goncourts, Flaubert ve Zola'nın en önemli yapıtları İtalya'da tanınmıştı. *İşte Hayat*'ta, belki de, Flaubert'in L'Education sentimentale'inin (1869) etkisi ile her iki roman için de, servetini şehirde arayan bir ülke genciyle ilgisi olduğunu keşfediyoruz. (Maxia, 1975, s. 14)

3. *Zeno'nun Bilinci* Eserinde Trieste

Her ne kadar Fransız yazarlar edebi kariyerinin başlarında Svevo'nun yakından takip ettiği ve belli ölçüde etkilendiği isimler olsa da, Svevo'nun İtalyan edebiyatı içindeki yerini sağlamlaştırması, en çok tanınan eseri *Zeno'nun Bilinci* ile gerçekleşir. İlk romanı ve arkasından yayınlanan diğer eserlerinden sonra yazmaya uzun bir ara veren Svevo'nun son romanı aradan geçen süre içinde ne denli büyük yol kattettiğini göstermektedir. Artık XX. yüzyıla girilmiş ve "I. Dünya Savaşı" sonlanmıştır. Savaş sonrası uzun yıllar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu hakimiyetinde olan şehir İtalya Krallığı'na geçmiştir. Büyük siyasi, ekonomik ve sosyal değişimlerin yazarın en ünlü romanına da yansıması kaçınılmazdır. Nitekim "yaşadığı şehrin tarihi ve kimliği, Svevo'nun biyografisinin ve eserlerinin adeta içine işlemiştir" (Solomoni, 2012, s. 13).

Yukarıda da değinildiği üzere, Svevo'nun eserlerinde özyaşamöyküsel bağların olduğu bilinmektedir. "I. Dünya Savaşı" sırasında şehirde yaşanmakta olan gelişmelerin romanda kendini yer yer belli ettiği başkahraman Zeno'nun şu sözcüklerinden anlaşılmaktadır. Savaş alanından ayrılmayı, Trieste'den çekip gitmeyi, başka yerlerde gönlümü avutmayı ilk kez düşündüm" (Svevo, 2019, s. 140). Buna ek olarak, daha genel çerçevede irdelendiğinde ise, *Yaşlılık* romanından sonra aradan geçen görece uzun sürede sosyolojik ve toplumsal gelişmelerin *Zeno'nun Bilinci*'nde geçen olaylara ve sosyal çevreye sirayet ettiğini görmek mümkündür. "*Hayat İşte* ve *Yaşlılık*'taki ofis çalışanı ortamından *Zeno'nun Bilinci*'ndeki

girişimci ve iş dünyasına yönelik gidişat yazarın özyaşamöyküsel gerçekliği ile örtüşür" (Jeffries, 2014, s. 219).

Geçen sürede şehrin yaşadığı büyük siyasi dönüşümün ötesinde Trieste'nin kendi özellikleri ilk romana nazaran *Zeno'nun Bilinci*'nde baş kahraman aracılığıyla daha açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Bunun pek çok sebebini sıralamak mümkünken, önemli birkaç tanesine değinmek yerinde olacaktır. Svevo'nun iş hayatı sayesinde Avrupa'ya özellikle de İngiltere'ye sık sık gitmesi, çok kültürlülüğe alışkın bir birey olarak farklı ülkelerden insanlarla iletişim içinde bulunması, İrlandalı yazar James Joyce ile tanışması ve Freud'un psikanaliz üzerine yaptığı çalışmalardan etkilenerek eserinde psikanalitik unsurları kullanmaya çalışması Svevo'nun yazarlığının değişmesine ve gelişmesine katkıda bulunmuştur. Açıkça ifade etmek gerekirse, ilk eserinin üzerinden 31 yıl geçtikten sonra yayınlanan en ünlü romanı Svevo'nun edebi alanda kendisini ne kadar çok geliştirdiğini göstermektedir. Bu nedenledir ki, "Svevo mensubu olduğu 'Orta Avrupa' kültürünün özel koşulları sayesinde İtalya içinde Avrupa'nın çağdaş değişiminin ve kaçınılmaz bir biçimde sosyolojik manada yeniden biçimlenmeye götürecek olan trajik gelişim sürecinin tek temsilcisidir" (Luti, 1972, s. 182).

Triesteli yazarın Avrupa edebiyatı içindeki özel konumuna değinirken yaşadığı olumsuzlukları muhtemel sebepleriyle aktarmanın yeri gelmiştir. Svevo her ne kadar Avrupa edebiyatının Proust ve Joyce gibi önde gelen isimlerine öykünse ve onların açtığı yolu takip etse de, gerek dönemin kendine özgü şartları (I. Dünya Savaşı ve sonrasında gelen Mussolini Dönemi) gerekse Svevo'nun kullandığı dilin İtalyanca'nın bir lehçesi olması onun eserlerinin hak ettiği değeri zamanında görebilmesine engel olan etmenler olarak sıralanabilir. Dil nedeniyle İtalyan edebiyat eleştirmenleri tarafından tepkiler almıştır. Nihayetinde, Joyce ile olan tanışıklığı ve Joyce'un onu Fransız edebiyat çevrelerine tanıtan yazısı sayesinde Svevo yavaş yavaş geç de olsa hak ettiği üne kavuşmayı başarır. Ancak Svevo'nun hayalini kurduğu beğenilen ve çok okunan bir yazar olduğu günleri göremediğini anımsatmak gerekir.

Yazarın başyapıtında Trieste'nin konumuna tekrar dönmek gerekirse, şehir yalnızca Svevo'nun eserlerinde değil, aynı zamanda Umberto Saba, Claudio Magris gibi diğer İtalyan yazarların da eserlerinde insanı karamsarlığa iten, iç huzursuzluk veren bir niteliğe sahiptir. Bu durum Zeno'nun yaşantısında gözle görülür biçimde açıktır. Başkahramanın yaşadığı psikolojik sorunlar, depresyon ve melankoli hali şehirde yaşayan pek çok insana bulaşan bir hastalık gibidir. Bu nedenle romanda "klinik bir veriden değil, varoluşsal bir veriden bahsedilmektedir, onu iyileştirmek ölmek ve 'son sigarayı bırakmak' demektir, parçalanmış bir gerçeğin mat görünümü olan birkaç somut unsurdan birini bırakmak anlamına gelecektir" (Lunetta, 1972, s. 126). Bahsi geçen durum adeta bir gerçeği ortaya çıkarmaktadır: "Stendhal gibi, Svevo da kendini anlatarak iyileşen bir hastadır" (Spagnoletti, 1963, s. 1).

Modern zamanın yaşam biçiminde karşılaşılan ve zorlu yaşamın insanoğluna hissettirdiği alışamama, anlayamama, anlamlandıramama gibi olumsuz ögeler Zeno'nun iç seslenişlerinde sık sık göze çarpar. İnsanoğlunun dış özelliklerinden çok içsel çatışmalarını ve iç sesini ortaya koymayı amaçlayan Svevo'nun aldığı eğitimin de etkisiyle Alman kültürüne yakın olması ile Freud'un yürüttüğü psikanaliz çalışmalarından esinlenerek eser ortaya koyması gibi hususlar dikkate alındığında, yazarın modern anlamda İtalyan edebiyatının önünde olduğunu söylemek güç olmaz. Nitekim buna Trieste'nin kendine özgü oluşu da eklenince Svevo'nun yazın anlayışının dayandığı temeller daha net anlaşılmaktadır. Bu temellerin güçlü bir şekilde var olduğu Trieste'nin eserdeki yeri şu cümlelerle açıklanabilir:

> Trieste şehrinin, pek çok farklı kültür ve halkı bünyesinde barındıran kozmopolit yapısı ile mittleeuropa kültürü temelinde şekillenen çok katmanlı dokusunu Svevo, hem şehrin bir bireyi olarak şahsen deneyimlemiş, hem de bir yazar olarak şehrin güzelliklerini, zorluklarını, insan ruhunda yarattığı karamsar düşünceleri; bir toplumun farklı bireylerinin birbirlerine olan yadırgayan ve dışlayan bakışlarını eserlerine yansıtmıştır. (Ayyıldız, 2017, s. 441)

Trieste şehrinin genel özellikleri düşünüldüğünde, büyük ve önemli bir limana sahip olması ve kavşak noktasında bulunması sayesinde zengin bir ticaret şehri olduğu bilinmektedir. Şehrin bu yapısı doğal olarak halkı üzerinde de bazı etkiler yaratır. Örneğin; bilindiği üzere, bilhassa ticaret ile ilgilenen kimseler için maddi şeylerin de manevi şeyler kadar önemli olduğu düşüncesi vardır. Bu durumu net bir biçimde açıklayan şu cümlenin altını çizmek gerekir: "Triesteliler dine mesafeli değildi, sadece din ve para onlar için her zaman iki farklı şeydi. Triesteliler her zaman ilk önce iş adamı, daha sonra vatansever ve aile reisidirler" (Russell, 1975 , s. 5).

Şehirde var olan melankoliye ilişkin pek çok örnekle romanda karşılaşılabilir. Zeno Cosini karekteri yalnızlığın, psikolojik sorunların, umutsuzluğun, kaygının ve uyumsuzluğun tipik bir örneğini temsil etmektedir. Cosini örneğinde, aslında Trieste'nin ticaret ve ekonomi ile ilgilenen kentsoylu sınıfa mensup insanlarının bir yansımasını görmek mümkündür. Üstelik, bu olguya şehrin melankolik havası da eklenince durum giderek ağırlaşır ve Cosini'nin sorunlu yaşamı önceki romanlarda olduğu gibi bu son romanın zemininde de büyük yer tutar. *Hayat İşte*, *Yaşlılık*, *Zeno'nun Bilinci* romanlarında Svevo içinde bulunduğu topluma uyum sağlamasını bilmeyen ve bunu beceremeyen insanoğlunun problemlerini bir arada sunar (Luti, 1972, s. 182). Buna ek olarak, bahsi geçen romanlardaki başkahramanlar kentsoylu sınıfın güncel durumuna ve gelişim sürecine ilişkin önemli bilgiler aktarırlar. "Üç romanın karakterleri Alfonso Nitti (*Hayat İşte*), Emilio Brentani (*Yaşlılık*), Zeno Cosini

(*Zeno'nun Bilinci*) […] kentsoylu sınıf ideolojisinin değerleri ile mitlerinin derin krizinin temel ve rahatsız edici izlerini gösteren ve modern toplumda yaşayan bireyin yalnızlığının, yabancılaşmasının, nevrotik durumunun derinlemesine irdelenme sürecindeki üç anı temsil ederler" (Salinari, 1993, s. 278).

Şehir Svevo'nun son romanında öncekilere göre başkahramanın psikolojisiyle daha çok eş güdümlü bir havayı barındırır. Bunun gerçekleşmesinde aradan geçen süre içinde Svevo'nun Freud'un ortaya koyduğu psikanaliz çalışmalarına olan ilgisinin önemli bir yerinin olduğu söylenebilir. Gerçekten de Zeno'nun kaygıları ve yalnızlığı şehrin iç karartıcı atmosferi ile örtüşmektedir. Dolayısıyla bu son romanda şehrin işleniş biçimi daha çok kahramanların ruhsal yönünü yansıtmada önemli bir paya sahiptir. Ancak yine de şehrin fiziksel özelliklerine ilişkin bazı satırlar bulunmuyor değil. Mesela, Zeno'nun bulunduğu evin şehre olan manzarasının uzun satırlarla betimlendiği aşağıdaki örnek ilginç olabilir:

> Güneş batmadan önce eve dönmesi gereken arkadaşımı bahçeye kadar geçiriyordum. Bir tepede bulunan villamdan o zamanlar liman ve deniz gözükürdü, şimdi yeni yapılar bu görüntüyü yer yer kapadı. Hafif bir meltemle karışarak, gökyüzünün durgun ışığını binlerce kırmızı ışığa bölüp yansıtan denize, durup uzun uzun baktık. Kaskatı kesilmiş bir gölge gibi denizde kocaman bir yay halinde ilerleyen yumuşacık yeşiliyle Istria Yarımadası gözü dinlendiriyordu. Rıhtımlar, dalgakıranlar sert çizgileri ile ufacık, anlamsızdı, havuzların suyu kıpırtısızlıktan kararmış mıydı, yoksa kendinden mi bulanıktı öyle? Bu geniş görüntüde, durgunluk, suyun bütün o kıpır kıpır kırmızısına kıyasla az yer tutuyordu, biz de bir süre sonra, gözlerimiz kamaşarak denize sırt çevirdik. Onunla karşılaştırılacak olursa, evin önündeki küçük düzlüğe gece basıyor denilebilirdi. (Svevo, 2019, s. 203)

Şehrin fiziksel özelliklerine ilişkin verilen nadir bilgilerden olan ve Trieste'nin geçen zaman içinde ne denli bir gelişme gösterdiğini okuyucuya aktaran şu satırları da unutmamak gerekir:

> Corsia Stadion'u yaya geçtik. Parkı geride bıraktık. Kentin hiç görmediğim bir kesimiydi. Şu spekülasyon evleri denilen evlerden birine daldık. Atalarımız kırk yıl önce bunları kentten uzak yerlere yapmış, kent de çok geçmeden oraları istila etmişti; evin kendi halinde bir görünümü vardı, yine de bugün anı amaçla yapılanlardan halliceydi. Merdiven daracık bir yere sıkıştırıldığından dimdikti. (Svevo, 2019, s. 206)

Tüm bu fiziksel özelliklerin ötesinde şehrin romanda ne denli yer aldığını anlayabilmek için kahramanların şehir ile örtüşen ruhsal özelliklerine değinmek gerekir. Dolayısıyla, başkahramanın ruh hali Trieste'nin insanlara hissettirdiklerini yansıtmaktadır. Bu açıdan romanda önemli detaylara rastlanır. Nitekim, başkahramanın içinde bulunduğu ortama göre farklılık gösteren ruh durumu yaşadığı kaygıları ve şehir ile ilgili uyumsuzlukları ortaya

çıkartır. " […] Evin eşiğini aşar aşmaz ruh halim değişti." (Svevo, 2019, s. 116). Bunun ötesinde, yaşadığı ortamda kendini yalnız hissetmesi yazarın satırlarında çokça rastlanılan bir durumdur: "Ama o günlerin her saatini azaba çeviren bir şey de sabırsızlıktı. Neden hiç kimse beni sormuyordu? Neden Giovanni harekete geçmiyordu? Beni ne evinde, ne de Tergesto'da görmeyince şaşması gerekmez miydi? Yoksa benim evden uzaklaştırılmama o da mı razıydı?" (Svevo, 2019, s. 123). Başkahramanın söz konusu dışlanmışlık hissi onu o denli üzer ve yorar ki, bir an şehri terk etmeyi bile düşünür: " Savaş alanından ayrılmayı, Trieste'den çekip gitmeyi, başka yerlerde gönlümü avutmayı ilk kez düşündüm" (Svevo, 2019, s. 140).

Zeno'nun romandaki diğer kahramanlara nazaran bir önemli özelliği de öz farkındalıktır. Onu ayrıştıran veya farklı kılan yalnızca şehre veya içinde bulunduğu topluma uyumsuzluğu değil, kendinin farkına varan bir birey olmasıdır. Daha açık belirtmek gerekirse, iş hayatında alış verişte bulunduğu kentsoylu sınıfa mensup insanların çokça yer aldığı bir ortamda insan ilişkileri başta olmak üzere, kadın-erkek ilişkileri, aldatma, yalanlar, küçümseme gibi karmaşayı içinde barındıran bir ortama uyum sağlamaya çalışan ancak, sonunda aradığı uyumu sağlayamayan, hep aykırı bir insan konumuna düşen Zeno, gerçekte kendi yanlışlarını bilen, hastalığının farkında olan ve eksikliklerine göre kendine çeki düzen vermeye çalışan, arayış içinde olan bir hasta iken, etrafındaki diğer insanlar kendi garipliklerinin ve hatalarının farkında olmayan, herşeyi doğru yaptığını sanan insan profili olarak sunulmaktadır. Romanın son bölümlerine gelindiğinde bu gelgit çokça yaşanır; karmaşık aşk ve iş oyunları Zeno'nun artık bir dinginliğe kavuşmasıyla son bulacaktır. Bu gelişimin sağlanmasında Zeno'nun edindiği acı ve kötü tecrübelerin büyük etkisi vardır. Bu roman, şehrin sokaklarını anlatmaktan çok kentsoylu sınıfın villalarında ve iş yerlerinde nasıl bir yaşam sürdüklerini, romana konu olan kahramanların psikolojik analizlerini de içeren bir biçemle ortaya koyar.

Bu nedenle, roman Trieste'den çok Triesteli halkın belli bir zümresinin içlerinde yaşadığı fırtınalı ve gelgitli hayatı aktarır. Bu sayede kahramanların ruhlarında şehrin izdüşümlerini görmek olağan hale gelmektedir. Yani, kısaca, roman bir şehrin insanlarının krizini yansıtır:

> Roman, Svevo'nun ruhun en gizli ve dolambaçlı kıvrımlarını araştırmasına, hayal kurmaya, düşlemeye, duymaya, düşünmeye ve insanları sınırlarının tükenmez ve rahatsız edici özgürlüklerinden eyleme geçirmeye, insanın belirsizliğini açığa çıkarmaya olanak sağladı, dışsal kesinliklerin altında gizlenen "kriz", varoluşu besleyen acı ve huzursuzluk: tek kelimeyle, gerçekliğin ebedi "sorunu"; ve aynı zamanda ona kahramanlarını tek bir Trieste içinde birleştirme imkânı verdi, tanınabilirliğine rağmen, bir tür içsel, metafizik manzara haline gelen bir mit ve rüya olan bir Trieste'ye yerleştirme fırsatı sundu. (Briosi, 1975, s. 114)

Trieste şehri ile ilgili yapılan benzetmeler ve değerlendirmeler Svevo'nun eserlerinin çerçevesini belirgin bir biçimde çizen, eserlere katkılar sağlayan önemli unsurlar olarak belirginleşmektedirler. Şehrin özelliklerini sıralayan şu ifadeler bu durumu açıklar niteliktedir: " […] Onun Triestesi ticaret merkezleri ve banka şubeleriyle, içinde bir arada barındırdığı avam halkı ve kenstsoylu sınıfı, basit memuru ve ticaret dünyası, kadınları, sokakları, denizi, havası, mevsimine ve saatine göre değişen özel ve unutulmaz ışığıyla canlı ve istikrarlı/sağlam bir şehirdir" (Sapegno, 1973, s.744).

Şehre ait tüm bu sayılan özelliklerin yazara sağladığı katkı yadsınamayacak derecede çoktur. "Trieste'nin ırk ve dıştan görünüş açısından zenginliği ile tarihi ve görünümü, yazarlarına temalar konusunda bir farklılık ve modern İtalyan edebiyatına yeni katkılar yapan edebi etkilerin özümsenmesini sağlamıştır" (Staley, 1972, s. 11). Uzamın edebi bir yapıta ne denli renk kattığı, yapıtı nasıl zenginleştirdiği, kahramanların düşünce ve tavırlarında ne gibi etkiler yarattığı daha iyi anlaşılmaktadır. Bu romanda da görülmektedir ki, modern yaşamın tipik bir örneği olan şehir, Svevo'nun İtalyan çağdaşlarının öncüsü konumuna gelmesine vesile olmuştur. Bu başarının sağlanmasında hiç kuşkusuz yalnızca gözlemleme değil, ayrıca şehri ilk elden deneyimleme fırsatı bulan yazarın edindiği kazanımlar etkili olmuştur.

4. Sonuç

Toplumla bütünleşmeyi bir türlü başaramamış ünlü üç kahramanın okuyucu ile buluştuğu romanların yazarı olan Svevo, XX. yüzyıl İtalyan edebiyatında biçem olarak yine aynı dönemin ortaya çıkardığı başka bir değerin, Freud'un araştırmaları ışığında ortaya koyduğu psikanaliz yöntemini olabildiğince kahramanlarında uygular. Bu sayede Zeno ve Alfonso gibi başkahramanlarla kültürünün bir parçası olduğu Trieste sakinlerini de içine alan bir düzlemde gerçeğin arayışı mücadelesini yürütür. İsimler temsilidir, ancak arayış gerçektir. Yazarda modern toplumun önemli bir bileşeni konumuna gelen kentsoylu sınıfı inceleme çabası mevcuttur. Bir anlamda, yazar toplumun belli bir kesiminin bir türlü fark etmediği yanlışlarını yüzlerine çarpma iddiasındadır. Bu açıdan Alfonso ve Zeno'nun yenilgileri bir bakımdan görevini yapan, toplumu aydınlatma sorumluluğunu yerine getiren, onları gerçeklerle buluşturmaya çalışan kahramanların bireysel ama topluma ışık tutan deneyimleridir.

Sonuç olarak, yukarıda aktarılan bilgilerin ışığında ortaya çıkmaktadır ki, Svevo modernist bir biçemle romanlarına uzam olan Trieste aracılığıyla insanlığın bazı temel sorunlarına cevap aramaktadır. Dolayısıyla, "[…] tüm modernist romanlarda olduğu gibi Svevo'nun romanları da sorgulayan romanlardır. Bu romanlar belki de beyhude bir çaba ile hayatın anlamını bulmayı, topluma uyum sağlayamamış insanın kaderinin manasını araştırmayı sorgularlar" (Debenedetti, 2015, s. 517).

Hayat İşte romanında daha çok fiziksel olarak elde edilebilecek arzuların var olduğu görülmektedir. Köyden şehre göç eden başkahramanın en büyük arzusu olan yazar olabilme çabası, içinde yaşadığı şehrin ve insanlarının ona gösterdiği kötü yüzleri nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanır. Kendini içinde bulunduğu topluma kabul ettirme çabaları sonuçsuz kalırken, çareyi intiharda bulur. Bir nevi kendini yok etmeye dek uzanan bu eğilim kentsoylu sınıfın içinde yaşadığı krizin ne kadar derin olduğunun bir göstergesidir. Alfonso söz konusu krize ayna tutan bir kahramandır.

Yaratmış olduğu Zeno kahramanı ile Svevo geçmişte kurduğu temelin üzerine yeni bir ekleme yaparak adeta insanın tüm yönlerini bilinçaltını da irdeleyerek keşfetme çabası içindedir. Bu eylemi gerçekleştirirken yalnızca toplumu değil kendini arayış içindedir. İnsana özgü olan huzursuzluk, kaygı, ruhsal karmaşa ve hayatı anlama çabası gibi unsurları Zeno'nun bilincinde yansıtabilmeyi amaçlar. Trieste söz konusu içsel araştırmanın uzamı olarak kalmayıp, başkahramanı yönlendiren ve onun tercihlerini etkileyen, toplumsal yapının çeşitliliğini sağlayan en önemli unsur olarak tezahür eder. Nihayetinde, şehrin çok kültürlü ve çok uluslu yapısı bu sağlam zeminin oluşmasında en önde gelen etmenlerden biridir. Sonuç olarak, Trieste Svevo'nun romanlarında yalnızca bir şehrin değil, bir kültürün adıdır.

Kaynakça / References

Ayyıldız, B. (2017). Bir Uyumsuz: Italo Svevo. B. Arvasi (Ed.), *Batı Kültür ve Edebiyatlarında Yüzyıl Dönümü* (s. 431-448). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Briosi, S. (1975). *La critica e Svevo*. Bologna: Cappelli.

Debenedetti, G. (2015). *Il romanzo del Novecento*. Milano: Garzanti.

Jeffries, G. M. (2014). Darwinismo, machiavellismo e 'creative destruction' nella rappresentazione del lavoro e degli affari in Svevo. *Annali d'Italianistica*, *1*, 215–234.

Lunetta, M. (1972). *Invito alla lettura di Svevo*. Varese: Mursia.

Luti, G. (1972). Svevo e la crisi della borghesia. S. Romagnoli ve T. Di Salvo (Ed.), *Scrittori e poeti d'Italia nella critica* (s. 181-187). Firenze: La Nuova Italia.

Maxia, S. (1975). *Svevo*. Palermo: Palumbo Editore.

Russell, C. C. (1975). Italo Svevo's Trieste. *Italica*, *52*(1), 3–36.

Salinari, C., & Ricci, C. (1993). *Storia della letteratura italiana con antologia degli scrittori e dei critici 3*. Bari: Editori Laterza.

Sapegno, N. (1973). *Disegno storico della letteratura italiana*. Firenze: La Nuova Italia.

Solomoni, F. (2012). Italo Svevo, İtalya'da Bir Orta Avrupalı. *Kitap-lık*, *164*, 11–18.

Spagnoletti, G. (1963). Italo Svevo. G. Grana (Ed.), *Letteratura Italiana I contemporanei* (s. 1-26). Milano: Marzorati.

Staley, T. F. (1972). Italo Svevo and the ambiance of Trieste. *Modern Fiction Studies*, *18*(1), 7–16.

Svevo, I. (2012). *Hayat İşte.* (N. G. Işık, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.

Svevo, I. (2019). *Zeno'nun Bilinci.* (N. G. Işık, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.